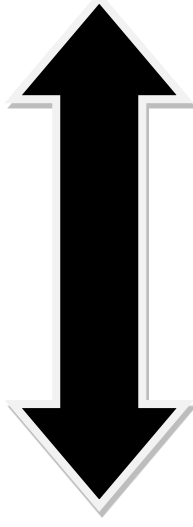

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२
मल्लरानी गाउँपालिका अध्यक्ष श्री कृष्ण बहादुर खड्काले
गाउँसभाको १५ औं अधिवेशनमा पेश गर्नुभएको

मल्लरानी गाउँपालिका प्यूठानको
नीति तथा कार्यक्रम

मल्लरानी गाउँपालिका
खलंगा प्यूठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

मिति २०८१ आषाढ ०७ गते

**गाउँपालिकाका उपाध्यक्षज्यू,
गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु,**

नेपालको संविधान २०७२ जारी पश्चात नेपालमा संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालमा मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहका सरकारको संरचनाको व्यवस्था गरे सँगै स्थानीय तहको रूपमा मल्लरानी गाउँपालिकाको वि.सं २०७३ फागुन २७ स्थापना भइ स्थानीय सरकारको रूपमा काम गर्दै आइरहेको छ । संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप स्थानीय तहको व्यवस्थापकीय अधिकार गाउँसभामा रहने व्यवस्था छ । यसै सन्दर्भमा म मल्लरानी गाउँपालिकाको गाउँसभाको १५ औं अधिवेशनमा आ.व २०८१।०८२ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरेको छु ।

यस अवसरमा नेपालमा लोकतान्त्रिक व्यवस्था स्थापना गर्नका लागि चलेका विभिन्न आन्दोलनहरुमा सहादत प्राप्त गर्नुहुने सम्पूर्ण शहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। नेपाली समाजको युगान्तकारी परिवर्तनमा उहाँहरुले पुर्याउनु भएको योगदानको स्मरण गर्न चाहन्छु ।

स्थानीय तहले नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको विकास सम्बन्धी लक्ष्य, उद्देश्य प्राप्त गर्न समन्वय, सहयोग र सहकार्य गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रको विकास र विस्तारबाट समृद्धिको आधार निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । विकास निर्माणका साधन स्रोतको बढोत्तरी, सेवा प्रदायक निकायहरुमा सहज पहुँचसँगै निकायगत अन्तर समन्वय र साझेदारीमा हाम्रो महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसर्थ हामीले नेपाल सरकार तथा प्रदेश तहको योजना तथा नीति सँगै यस गाउँपालिकाले नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दै आएका छौं ।

विकास र सुशासन अभिवृद्धि गर्दै प्रभावकारी सेवा प्रवाहको आधार केन्द्रविन्दुको रूपमा स्थापना गर्दै जनतालाई पुर्याउनु पर्ने कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, विद्युत, खानेपानी तथा सरसफाइ लगायतका सार्वजनिक सेवा सुविधाको प्रत्याभूति दिन हाम्रो महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसका लागि सरकारी, निजी, गैरसरकारी, सामुदायिक क्षेत्र सँग साझेदारी र सहकार्यको अपेक्षा राखेका छौं । शान्ति सुरक्षा, रोजगारी अभिवृद्धि, सामाजिक सुरक्षा र मानव संसाधनको क्षमता विकासमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्दै स्थानीय सरकारको संयन्त्रबाट प्रवाह हुने सेवालाई समावेशी, व्यवसायिक, प्रतिस्पर्धी, सेवामुखी र स्वावलम्बी बनाउँदै स्थानीय सरकारको सुशासनको संस्थागत विकासमा हामी प्रतिवद्ध छौं ।

आदरणीय, गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु,

अव म मल्लरानी गाउँपालिकाले आ.व. २०८१।०८२ नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लिइएका आधारहरु प्रस्तुत गर्दछु ।

- नेपालको संविधानका प्रस्तावना मौलिक हक राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरु,
- नेपालको संविधानको स्थानीय आर्थिक कार्य प्रणाली एवम् एकल तथा साझा अधिकारका सूचीहरु ।

- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४,
- नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा जनाएका बिभिन्न प्रतिबद्धताहरु,
- संघीय सरकारको आवधिक योजनाले लिएका नीति तथा प्राथमिकताहरु,
- संघीय सरकार र प्रदेश सरकारले अवलम्बन गरेका आर्थिक तथा वित्तीय नीतिहरु,
- मल्लरानी गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेका प्राथमिकताहरु,
- स्थानीय तह स्व-मूल्यांकनका आधारहरु,
- स्थानीय तह वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्यांकन कार्यविधिका आधारहरु,
- विगतका आर्थिक बर्षमा गाउँपालिकाले तयार पारेका नीति, कार्यक्रम तथा योजनाहरु,
- विकासका समसामयिक मुद्दाहरु: दिगो विकास सम्बन्धी नीति, जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, लैंगिक सशक्तिकरण र समावेशी विकास, बाल मैत्री स्थानीय शासन, उर्जा संकट लगाएका सम्बन्धित विषयहरु ।
- गाउँ कार्यपालिका तथा गाउँसभाका निर्णयहरु ।

आदरणीय, गाउँसभाका सदस्यज्यूहरू,

आ .व . २०८०।०८१ मा गरेका मुख्य मुख्य कार्यहरूको संक्षिप्त समिक्षा गर्न चाहन्छु ।

आर्थिक विकास तर्फ

१. पशुपंक्षीको उपचार सेवा कार्यक्रमबाट ९८७ घरधुरीका जम्मा ९९९५ पशुपंक्षीलाई उपचार सेवा उपलब्ध गराईएकोछ ।
२. गुणस्तरिय दुध उत्पादनको लागि दुग्ध सहकारी संस्था र कृषकहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रमबाट ५० कृषक लाभान्वित भएका छन् ।
३. पशुपंक्षीमा लाग्ने महामारीजन्य रोग विरुद्ध १८९६ घरधुरीका जम्मा १८७५३ पशुपंक्षीलाई खोप लगाईएको छ ।
४. बाखापालन प्रवर्द्धन कार्यक्रमबाट १८ व्यवसायिक कृषक र १ वटा कृषक समुह लाभान्वित भएका छन् ।
५. कृत्रिम गर्भाधान मिसन कार्यक्रम संचालन गरी १०० गाई भैसीको नस्र सुधार गरिएको छ ।
६. हरियो घाँस विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत १२ वटा व्यवसायिक फर्म र १ वटा समुह लाई नर्सरी व्यवस्थापन र घाँस खेती गर्न अनुदान प्रदान गरिएको छ ।
७. नेपाल सरकार सशर्त अनुदान तर्फ गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मेड्पा मार्फत मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ५ मा जम्मा १८ जना नयाँ उद्यमी सिर्जना गरिएको र २०जनालाई विभिन्न प्रविधि हस्तान्तरण गरिएको छ साथै, २७ जना उद्यमिलाई पुर्नताजगी तालिम प्रदान गरिएको छ ।
८. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं. ४ स्थित संकलन केन्द्रमा आवश्यक सामाग्री व्यवस्थापन गरी संचालनमा ल्याईएको छ ।
९. संकलन केन्द्रमा कृषि उपज बिक्री गरी उत्पादनमा आधारित अनुदानबाट ९ जना कृषक लाभान्वित भएका छन् ।
१०. आकस्मिक बालिसंरक्षण कार्यक्रमबाट ३४२ जना किसानलाई सेवा प्रदान गरिएको छ ।
११. लोपउन्मुख रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रमबाट १६८ जना किसान लाभान्वित भएका छन् ।
१२. सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी पालिकाभित्रको ११८ स्थानको माटो परिक्षण गरिएको छ ।
१३. मल्लरानी गाउँपालिकाको पहिचानको रूपमा रहेको मल्लरानी पर्यटकीय क्षेत्रको विकासमा गाउँपालिका र संघीय सरकारको साझेदारीमा पिकनिक स्थल, फाउन्टेन पोखरी, पार्किङ स्थल, बाल उद्यान (चिल्ड्रेन पार्क), शौचालय र सिढी लगाएतका संरचना निर्माण भइरहेकोछ । साथै मल्लरानी पर्यटकीय क्षेत्रमा स्थानीय बासीहरूबाट निजि लगानीमा विभिन्न संरचनाहरू निर्माण भएकोछ । उक्त संरचना निर्माण गर्ने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
१४. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत ७५ जना सूचिकृत बेरोजारहरूले न्यूनतम १०० दिनको रोजगारीको अवसर प्राप्त गरी २५ वटा योजनामा संलग्न भएका छन् । त्यस्तै गरी आ व

२०८१।०८२ को लागि मल्लरानी गाउँपालिका अन्तरगतका सबै वडामा जम्मा गरी ६२४ जना बेरोजगार व्यक्तिहरू सूचिकृत गरिएको छ।

१५. श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय बाट स्थानीय तहलाई श्रम स्वीकृतिको आवेदनको लागि कार्य विवरण दिईए बमोजिम यस गाउँपालिकाबाट २२ जना व्यक्तिहरूको श्रम स्वीकृतिको लागि अनलाईन आवेदनमा सहजिकरण गरिएको छ।
१६. मल्लरानी पर्यटन क्षेत्रको विकास एवं प्रचार प्रसारको लागि खाना महोत्सव संचालनको लागि प्रभावकारी समन्वय तथा सहयोग उपलब्ध गराइएकोछ । भने मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ३ स्थित पालुकाथान मन्दिर व्यवस्थापनमा पनि सहयोग उपलब्ध गराएकोछ ।
१७. मल्लरानी गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने सहकारी संस्थाहरूको नियमित अनुगमन तथा कोपोमिस तालिम संचालन गरिएको छ।

सामाजिक विकास तर्फ

१८. मल्लरानी गाउँपालिका स्थित ५ वटै वडाका २१० जना महिला पुरुषलाई जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत विरुद्ध सेचतना कार्यक्रम संचालन गरिएकोछ।
१९. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू मध्ये क्षमता विकास तालिम ३४ जना अति आवश्यक सहायता सामाग्री वितरण ३२ जना तथा अपाङ्गता परिचयपत्र सिफारिस एवं वितरण २२ जनालाई गरिएको छ।
२०. हिंसा पिडित महिला तथा किशोरी अल्पकालिन सेवा केन्द्र मार्फत ११ जना लाई सुरक्षित आश्रयसहित पुर्नस्थापना गरी २८ जनालाई मनोविमर्श सेवा प्रदान गरिएको छ।
२१. गाउँपालिका स्तरिय बालसञ्जाल १५ जना तथा जेष्ठ नागरिक सञ्जाल ३० जना सदस्यहरूविच चौमासिक अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन गरिएकोछ।
२२. ४५ जना जेष्ठ नागरिकहरूलाई आँखाको निशुल्क सल्यक्रिया गरी सेवा प्रदान गरिएको छ।
२३. मल्लरानी गाउँपालिकाका ५ वटै वडामा लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको १६ दिने अभियान र लक्षित वर्गसँग विभिन्न दिवसीय कार्यक्रम संचालन गरिएको छ।
२४. समाजमा रहेका कुरिती कुसंस्कार लैङ्गिक हिंसा न्यूनिकरण लागु औषध न्यूनिकरण तथा आत्महत्या निरुत्साहित सम्बन्धि क्षमता विकास तालिम २१५ जनालाई दिईएको छ।
२५. दलित तथा जनजातीका लागि लोकसेवा तयारी कक्षा संचालन गरिएको छ जसबाट ३१ जना लाभान्वित भएका छन।
२६. मल्लरानी गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै वडाहरूमा जेष्ठ नागरिकहरूलाई घरमै गई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिएको छ।
२७. मल्लरानी गाउँपालिका स्थित जनजागृती मावि का सबै किशोरीहरूको रक्त अल्पताको जाँच गरिएको छ।
२८. मल्लरानीपालिका अन्तर्गतका सबै वडाहरूका गर्भवती महिलाहरूलाई निशुल्क भिडियो एक्सरे सेवा तथा पाठेघरको मुखको क्यान्सरको स्क्रिनिङ गरिएको छ।
२९. धरमपानी स्वास्थ्य चौकीमा ल्याब सेवा स्थापना गरी सेवा प्रदान गरिएको छ
३०. विपन्न नागरिक उपचार कार्यक्रम अन्तर्गत संघ तथा प्रदेशमा सिफारिस गरी पठाईएको छ।

३१. नयाँ तथा पुराना गरी ३५७७५ जना विरामीहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिएको छ।
३२. पूर्ण खोप सुनिश्चितता गाउँपालिका घोषणा गरिएको छ।
३३. गाउँपालिका अन्तर्गतका सुत्केरी तथा विपन्न नागरिकहरूलाई निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरिएको छ।
३४. हालसम्म २३३ जना बालबालिकाहरूलाई खोप सेवा प्रदान गरिएको छ।
३५. हालसम्म १०५ जना लाई सुरक्षित सुत्केरी सेवा प्रदान गरिएको र १५६ जना सुत्केरीहरूलाई उत्तर प्रसूति सेवा प्रदान गरिएको छ।
३६. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं.५ मा सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा भवन निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ।
३७. विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका लक्षित सर्वेक्षण २०८० बाट शैक्षिक सत्र २०८१ मा आधारभूत तह उमेर समूहका (१२ वर्ष सम्मका) सत प्रतिशत विद्यार्थीहरू विद्यालयको पहुँचमा रहेका छन् ।
३८. मल्लरानी गाउँपालिका भित्रका २४ विद्यालयका २४ जना IT स्रोत शिक्षकहरूलाई सूचना र प्रविधि सम्बन्धी क्षमता विकास गरिएको थियो ।
३९. आधारभूत तह कक्षा १-३ अध्यापन गर्ने २३ जना शिक्षकहरूलाई एकिकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका लागि क्षमता विकास गरिएको थियो ।
४०. मल्लरानी गाउँपालिका स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता सम्पन्न गरिएको र प्रतियोगितामा गाउँपालिकाका ११ विद्यालय सहभागी भएका थिए ।
४१. गाउँपालिका स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिताबाट छनौट भएका खेलाडी विद्यार्थीहरूलाई जिल्ला स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगितामा सहभागी गराइएको थियो ।
४२. आधारभूत तह कक्षा ८ को गाउँपालिका स्तरीय परीक्षा सम्पन्न भएको छ । गाउँपालिका भित्रका ११ विद्यालयबाट ३८१ जना विद्यार्थीहरू परीक्षामा सहभागी भएका थिए। साथै पालिका स्तरीय परीक्षामा ग्रेड वृद्धि सहित ८२ प्रतिशत विद्यार्थीहरू कक्षा ९ मा पढ्नका लागि योग्य भएका थिए ।
४३. युवा प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम बाट गाउँपालिका स्तरीय भलिबल प्रतियोगिता सञ्चालन गरि प्रदेश स्तरीय भलिबल प्रतियोगितामा माण्डवी गाउँपालिका र नौवहिनी गाउँपालिकामा युवा खेलाडीहरू पठाइएको थियो ।
४४. यसै शैक्षिक सत्र देखि मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ५ स्थित भुमिविकास आधारभूत विद्यालय सरडकोटलाई माध्यमिक तहको अनुमती दिई पठनपाठन कार्यको थालनी गरिएकोछ।

पूर्वाधार विकास तर्फ

४५. गाउँपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माणको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण कार्यको लागि जग्गा तयार गर्ने कार्य र पहुँच मार्ग निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

४६. यातायातलाइ सहज बनाउनका लागि गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा यातायातको चाप बढि भएको सडक पहिचान गरी All Weather Road को रूपमा अघी बढाइएको छ ।
४७. खानेपानी र सडक मर्मत कार्यको लागि मर्मत संभार कोषको ब्यबस्था गरी वडा भित्र सवारी साधन चल्ने सडकहरू मर्मत गरिएको र खानेपानीहरू मर्मत संभार गरिएको छ ।
४८. वडा नं १ को वडा कार्यालय भवन सम्पन्न गरी कार्य संचालनको तयारीमा रहेको छ ।
४९. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ५ मा १ वटा झोलुङ्गेपुल र १ वटा ट्रस पुल निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेकोछ ।
५०. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ४ स्थित खलंगामा १५ शैयाको आधारभूत अस्पताल निर्माण कार्य भईरहेको छ ।
५१. लुम्बिनी प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाको लागत साझेदारीमा चुँजाठाँटी कुँडारा बान्ना हुँदै अर्भाड जाने मोटरबाटो, थापाडाँडा प्यूठान क्याम्पस हुँदै बसपार्क जाने मोटरबाटो, झिमरुक झाक्रिस्थान गुठकसेरी मो बा र धरमपानी रैजनपानी चौरपानी मो बा स्तरोन्नती कार्य गरिएको र आगामी आ व मा समेत उक्त योजनाहरू स्तरोन्नतिको लागि बजेट प्राप्त भएको छ ।
५२. संघिय सरकार र गाउँपालिकाको लागत साँझेदारीमा मल्लरानी १ को देउराली थाम सोलहालना मो बा को नयाँ ट्रयाक खोल्ने कार्य निरन्तर भैरहेको र सिर्सेगैरा मानडाँडा चुँजाठाँटी मो बा स्तरोन्नति गर्ने कार्य भएको छ। साथै, आगामि आ.व. मा समेत थप कार्य गर्नको लागि बजेट प्राप्त भएको छ ।
५३. वडा कार्यालय तर्फ संचालन हुने गरी स्वीकृत भएका सडक, खानेपानी, सिंचाइ कुलो र अन्य योजनाहरू सम्पन्न गरिएको छ ।
५४. नेपाल सरकारको बिशेष अनुदान तर्फ प्राप्त बजेटबाट महेन्द्र मा बि खलंगामाको ४ कोठे भवन निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
५५. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ४ खलंगा बजार सहितका विभिन्न स्थानमा भएको खानेपानी अभावलाई अन्त्य गर्नका लागि झिमरुक मल्लरानी लिफ्ट खानेपानी आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भई लिफ्टको परीक्षण कार्य गरिएको छ साथै वडा नं ३ स्थित खरिकापाटा लिफ्ट खानेपानी आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न गरी खानेपानी आपूर्ति संचालन गरिएको छ।
५६. गाउँपालिका भित्रको विभिन्न क्षेत्रहरूमा सौर्य सडक बत्ति जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
५७. प्रदेश सरकारसंगको समन्वयमा मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं. ५ को कुमिकोटमा सहिदगेट निर्माण गरिएकोछ।
५८. गाउँपालिका भित्र नियमित सवारी साधन चल्ने सडकहरूमा सडक मर्मत सम्भारकर्ता नियुक्त गरी सडक मर्मत कार्यलाइ नियमित गरिएकोछ ।
५९. यसै चालु आर्थिक वर्षमा व्याकहोलोडर खरिद गरी गाउँपालिका भित्रका सडकहरूको मर्मत गर्ने कार्यको थालनी गरिएकोछ । साथै एम्बुलेन्स खरिद गरी खलंगा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रबाट संचालनको व्यवस्था मिलाइएकोछ ।
६०. प्रत्येक वडामा एक वडा एक All weather road को पहिचान गरि उक्त सडकहरूको स्तर उन्नती गर्दै लैजाने कार्यको थालनी गरिएको छ।

बन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन तर्फ

६१. गाउँपालिकाको बजार क्षेत्र भित्रको फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाको वडा नं ४ मा रहेको भैरम डाँडामा फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
६२. विपद् पुर्व तयारी तथा व्यवस्थापन योजनाको अद्यावधिक गरी सोही बमोजिम विपद् पुर्व तयारी तथा प्रतिकार्यका योजनाहरूलाई अगाडी बढाईएको छ ।
६३. विपद् व्यवस्थापनका लागि उद्धार सामग्री खरिद गरी गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरूमा भण्डारण गरिएकोछ ।
६४. मल्लरानी गाउँपालिकामा आउने सम्भावित प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्को न्यूनिकरणको लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाली सेना र नेपाल रेडक्रस सोसाईटी सँगको सहयोग र समन्वयमा वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।
६५. मल्लरानी गाउँपालिकाको राहत वितरण सम्बन्धि मापदण्ड र आकस्मिक कोष संचालन कार्यविधि निर्माण गरी प्रभावित व्यक्तिहरूलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराईएको छ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास तर्फ

६६. गाउँपालिकामा मौजुदा गैर सरकारी संस्थाका कार्यक्रमहरू गाउँसभाबाट स्वीकृत गरी संचालन गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
६७. गाउँपालिकामा भए गरेका क्रियाकलापहरूमा पारदर्शिता कायम गर्नका लागि सार्वजनिक सुनुवाई र प्रगति समिक्षा कार्यक्रम गरी प्रगति समिक्षा, वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ ।
६८. गाउँपालिकालाई विधि सम्मत ढंगले अधि बढाउन स्थानीय कानूनहरूको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ सोका लागि गाउँपालिकाले हाल सम्म कार्यक्रम संचालनमा सहजता ल्याउन ७२ वटा स्थानीय कानून तयार गरि कार्यान्वयन गरेकोछ ।
६९. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो सेवा प्रदान गर्न र सुशासन कायम गर्नका लागि गाउँपालिका, वडा कार्यालय र सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूमा विद्युतीय हाजिरी जडान गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । इन्टरनेट सुविधा, गुनासो सुन्ने अधिकारी, सूचना अधिकारीको व्यवस्थाले जनतामा स्थानीय सरकार प्रति विश्वास बढेको महशुस गरेकोछु ।
७०. स्थानीय न्यायिक समितिले न्यायिक समितिमा आएका विवादहरूको मेलमिलापको माध्यमबाट मिलापत्र गराइ स्थानीय तहमै न्याय निरूपण गरेको छ ।
७१. कार्यालयको गतिविधिहरू नियमित रूपमा गाउँपालिकाको वेबसाईट, फेसबुक पेज लगायत सूचना पाटी मार्फत सार्वजनिक गरिएकोछ ।
७२. गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरूबाट बुझिलिने राजस्वलाई विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग मार्फत संकलन गरी सेवा प्रवाहलाई चुस्त एवम् पारदर्शी बनाईएको छ ।

७३. प्रत्येक ३/३ महिनामा सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन २०६४ बमोजिम कार्यालयबाट सम्पादन भएका गतिविधिहरू त्रैमासिक रूपमा स्वतः प्रकाशन गरिएकोछ ।
७४. मल्लरानी गाउँपालिका भित्रका सबै लिफ्ट खानेपानी आयोजनामा लाग्ने विद्युत महसुलमा ५० प्रतिशत गाउँपालिकाको तर्फबाट व्यहोरिदै आएकोछ ।
७५. भुक्तानी प्रणालीलाई EFT (विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली) मार्फत मात्र भुक्तानी गरी आर्थिक प्रशासन लाई चुस्त दुरुस्त, पारदर्शी, व्यवस्थित र प्रविधि मैत्री बनाईएको छ ।
७६. योजना संचालनका लागि गठन गरिएका उपभोक्ता समितिसंग योजना सम्झौता गर्नका लागि घुम्ति शिविर संचालन गरिएको छ ।
७७. नदिजन्य पदार्थको बिक्री गर्ने कार्य ठेक्का मार्फत गरी राजस्वको दायरा बढाउने कार्य गरिएकोछ ।
७८. सामाजिक सुरक्षा भत्ता बस्तीस्तरमा गई वितरण गरिदै आएको छ र यस आ.व.देखी सामाजिक सुरक्षाभत्ता EFT मार्फत वितरण गरी लाभग्राहीलाई थप सहज बनाइएको छ ।
७९. राष्ट्रिय परिचयपत्रको लागि QR फाराम भर्ने कार्य गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरूबाट गरिदै आइएको छ ।

आदरणीय गाउँसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म मल्लरानी गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दछु ।

आर्थिक विकास तर्फ

क. कृषि तर्फ

८०. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं ४ मा निर्माण भई संचालनमा रहेको संकलन केन्द्रलाई थप व्यवस्थित बनाई गाउँपालिकामा उत्पादित कृषि उपजको सहज र सरल बजारिकरण गरिनेछ । साथै, यसै वर्षदेखि चुँजाठाटीमा संकलन केन्द्र संचालनमा आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
८१. उत्पादनको आधारमा कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
८२. कृषि खेतीमा आई पर्ने मौसम जन्य रोग तथा किराबाट बचाउन र उत्पादित बाली बस्तुलाई असर नगर्ने खालका बातावरण सृजना गर्न जैबिक र अजैबिक विषादीको व्यवस्था तथा कृषि बाली संरक्षणका लागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
८३. परम्परागत रूपमा हुदै आएका खेती तथा रैथाने बालीको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गरी गाउँपालिकालाई कृषि खेती मार्फत पोषण अवस्था सुधारमा सहयोग पुर्याउने खालका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
८४. संघिय सरकारको समन्वयमा मल्लरानी गाउँपालिका भित्रका विभिन्न स्थानहरूमा आलु, अदुवा र बेसार खेती विस्तार गरी पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
८५. कृषि खेती मार्फत पोषण सुधारमा प्रोत्साहन गर्न करेसाबारी तथा कौसी खेती कार्यक्रम सञ्चालन गरी "भान्साबाटै पोषण सुधार, सुनौलो हजार दिनका आमाको स्वास्थ्यको आधार" भन्ने नारालाई अवलम्बन गरिनेछ ।
८६. रासायनिक मल स्थानीय स्तरबाटै विक्रि वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
८७. प्राङ्गारिक मल प्रवर्द्धनको लागि गड्यौला पालन र गोठ सुधारका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
८८. कृषकहरूले उत्पादन गरेको खेती बालिमा क्षेती पुर्याउने जंगली जनावरहरू बाँदर र बंदेलको नियन्त्रणको लागि सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय गरिनेछ ।
८९. गाउँपालिका भित्रका बाँझो रहेका खेतीयोग्य जमिन उपयोगको नीति अवलम्बन गरी खेती गर्न चाहने कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
९०. आ.व २०८०/०८१ मा गाउँपालिकाले निर्माण गरेको कृषि तथा पशुपंक्षी सम्भाव्यता अध्ययन तथा योजना निर्माण प्रतिवेदन वमोजिम भुगोल सुहाउदो उत्पादनमा बढोत्तरी गरिनेछ । साथै, एक वडा एक फलफूल बगैँचा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९१. नयाँ हल गोरु पालन चाहने कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

ख. पशु सेवा तर्फ

९२. मल्लरानी गाउँपालिका भित्र गठन भएका पशुपालक कृषक समुह, व्यवसायिक फर्म तथा सहकारीमा आवद्ध कृषकलाई उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने खालका कार्यक्रमहरू संचालन गरी कृषकहरूलाई व्यवसायिकता तर्फ अग्रसर गराइनेछ ।

९३. खेर गईरहेको जमिनलाई सदुपयोग गरी पशुपन्छीको लागि आवश्यक आहारा बिकास कार्यक्रम अन्तर्गत हिउँदे, वर्षे, बहुवर्षिय घाँसका बिउ/बेर्ना सेट्स र डाले घाँसका बेर्नाहरु लगाउन प्रोत्साहन गरिने छ।
९४. पशुपन्छीमा खतरनाक रोगबाट हुने क्षतिलाई न्यूनिकरण गर्नको लागि विभिन्न रोग बिरुद्धको खोप भ्याक्सिनेटर मार्फत सबै वडामा संचालन गरिने छ साथै गाउँपालिका बाट हुने नियमित उपचार सेवालाई निरन्तरता दिईनेछ।
९५. कृषकहरुको आयस्तरमा बृद्धि, रोजगारी सृजना तथा कम्पोष्ट मल प्रयोग गरि हैसियत बिग्रीएको जमिनलाई सुधार गर्न कृषि उत्पादनमा टेवा पुयाउनको लागि विभिन्न पशुपन्छी पालनलाई व्यवसायमुखी बनाउन आगामी आ.व. मा बाखा प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
९६. मल्लरानी गाउँपालिकालाई दुधमा आत्मनिर्भर बनाउन पशुपालनमा अनुदानको व्यवस्था गरी दुधको उत्पादनमा वृद्धि गरिनेछ।
९७. नश्ल सुधार कार्यक्रम मार्फत पशुहरुमा संख्यात्मक भन्दा गुणात्मक परिवर्तन गराई गुणस्तरिय पशुहरुको उत्पादन बढाउनको लागि कृतिम गर्भाधान सेवालाई निरन्तरता दिईनेछ।
९८. पशुपन्छीहरुमा सुक्ष्म पोषक तत्वको कमिले हुने मेटाबोलिजम प्रोसेसमा कमि, आलस्य, बाझोपन, दुध उत्पादनमा कमी र शारिरीक संचालन प्रकृत्यामा आउने सुस्तता लाई प्रभावकारि बनाउन मिनरल मिक्चर र खनिज ढिक्का उत्पादन तथा प्रयोगका लागि प्रविधि र सिप बिकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
९९. पशुपन्छीको विमा कार्यक्रमलाई थप फराकिलो बनाउन सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
१००. पशुपन्छी पालन लाई वातावरणमैत्रि बनाउँदै पशुपन्छीजन्य उत्पादित वस्तुहरुको बजारीकरणको लागि आवश्यक पहल तथा समन्वय गरिने छ।
१०१. दुग्ध डेरीहरुको गुणस्तर नियन्त्रणका लागि प्रभावकारी अनुगमन तथा शुद्धता मापन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ।
१०२. ग्रामीण क्षेत्रमा उत्पादित दुग्ध उत्पादनको बजारीकरणको लागि आवश्यक समन्वय गरि दुग्ध उत्पादक कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

ग. सिंचाई तर्फ

१०३. बाह्रै महिना सिंचाई उपलब्ध हुने क्षेत्रहरुमा जमिन बाँझो नराख्ने उदेश्यका साथ उत्पादन मूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१०४. सिंचित क्षेत्रको पहिचान गरि कच्ची सिंचाइ कुलोलाइ क्रमश पक्की बनाउदै लगिनेछ।
१०५. सम्भाव्यताको आधारमा सिंचाइ पोखरी निर्माण गरि कृषि उपजको उत्पादकत्व बृद्धी गरिनेछ।

घ. श्रम तथा रोजगार तर्फ

१०६. मल्लरानी गाउँपालिकाबाट संचालनहुने श्रममुलक योजनाहरू सूचिकृत बेरोजगारबाट संचालन गरी दिगो प्रतिफल मुलक योजनाहरू संचालन गरिनेछ।
१०७. गाउँपालिकाबाट संचालन हुने सबैजसो योजनाहरूमा सुचिकृत बेरोजगार जनशक्तीलाई प्राथमिकता दिइ परिचालन गरिनेछ।
१०८. श्रम स्वीकृतीका लागि गाउँपालिकाको रोजगार सेवा केन्द्रबाट अनलाइन आवेदनमा सहजीकरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

ङ. उद्यम बिकास कार्यक्रम तर्फ

१०९. लघु उद्यम बिकास कार्यक्रम मार्फत उद्यमिहरूको आवश्यकता पहिचान गरि सिप बिकासमा स्तर बृद्धि गरि सिपलाई बजारीकरण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।
११०. गाउँपालिका मार्फत तयार भएका उद्यमीहरूलाई हस्तान्तरण गरिएको प्रविधि र सम्बन्धित उद्यमीको अवस्था बारे स्थलगत अनुगमन गरि जानकारी लिइनेछ। साथै उद्यम संचालन गरी स्वरोजगार बन्न पहल गरिनेछ।
१११. परम्परागत तथा नयाँ उद्यमीहरूबाट संचालित सिलाई कटाई, जुत्ता चप्पल उद्योग लगायतका व्यवसायीहरूको समस्यालाई मध्यनजर गरी आवश्यकताको आधारमा प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ।
११२. मल्लरानीको चिनारी बाघमुखे चुलेसीको उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

च. पर्यटन तर्फ

११३. मल्लरानी गाउँपालिकाको वडा नं ४ मा रहेको झौंक्रिस्थानलाई धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा बिकास गरिनेछ साथै सो क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधार निर्माणको लागि प्रदेश तथा संघिय सरकारसंग आवश्यक समन्वय गरिनेछ।
११४. मल्लरानी पर्यटकीय क्षेत्रको पर्वर्द्धनका लागि प्रत्येक वर्ष मल्लरानी डाँडामा खाना महोत्सव सञ्चालन गर्ने वातावरण बनाइ आवश्यक सहयोग गरिनेछ।
११५. पालिका भित्रका विभिन्न जातजातिका मौलिक खाना लोप हुँदै जान लागेको हुँदा स्थानीय रैथाने खाना बनाउनको लागि आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।
११६. खाना महोत्सव सँगसँगै स्थानीय स्तरमा कृषि उत्पादित वस्तुहरूको प्रचार प्रसार तथा कृषि प्रदर्शनीलाई समेत समावेश गरि उत्कृष्ट कृषकलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिनेछ।
११७. पर्यटन पर्वर्द्धनका लागि विभिन्न जातजातीको बाजा र भाषा संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
११८. मल्लरानी डाँडामा निर्माणाधिन मल्लरानी पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण योजना आ.ब. ०८१/०८२ मा निर्माण सम्पन्न गरि आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको गन्तव्यको रूपमा बिकास गर्न प्रचार प्रसारमा जोड दिईनेछ।
११९. मल्लरानी गाउँपालिका भित्र रहेका र पहिचान भएका बुकिडाँडा, माटेचौर, पालुकाथान, सिरकोट हुंगे बगैचा, माझपानी, कुँडुले गुफा, गोरखपुरे धुरी, असारेचौर, सिद्ध गुफा, दरभाने चौर,

भटाचौर, प्रतापकोट, चुँजाकोट र चौरपानी मन्दिर लगायतका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको विकासका लागि क्रमिक रूपमा पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ ।

१२०. पालुकाथानलाई पूर्वी प्यूठानको पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।

१२१. मल्लरानी गाउँपालिका वडा नं. ४ स्थित टोप्रेखर्कलाई होमस्टेको रूपमा विकास गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरी संचालन गर्न पहल गरिनेछ ।

छ. सहकारी तर्फ

१२२. सहकारी मार्फत हुने वित्तीय कारोवारलाई सुरक्षित र भरपर्दो बनाउन सबै सहकारीको नियमित अनुगमन र सोको आधारमा नियमन हुने प्रभावकारी व्यवस्था गरिनेछ ।

१२३. सहकारीहरूको वास्तविक अवस्था पहिचान गरी मर्ज तथा बिलयको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

सामाजिक विकास

क. स्वास्थ्य तर्फ

१२४. खलंगा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई प्रस्तावित खलंगा अस्पतालको रूपमा परिणत गर्नको लागि आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।

१२५. खलंगा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रबाट संचालन हुने गरी एम्बुलेन्स सेवालाई सबै वडाहरूमा सुचारु गरिने छ । साथै सुत्केरी महिलाहरू, ८० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिक, क र ख वर्गका अपाङ्ग र अति विपन्न नागरिकहरूलाई निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरिनेछ ।

१२६. आ.व २०८०/०८१ मा धरमपानी स्वास्थ्य चौकीमा संचालित प्रयोगशाला (ल्याव) सेवा लाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१२७. सबै नागरिकहरूलाई स्वस्थ बनाई उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न र सवल मानव निर्माण गर्न स्वास्थ्य क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिई बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

१२८. नागरिकको स्वास्थ्यलाई मध्यनजर गरी स्वास्थ्य परिक्षणलाई अभियानको रूपमा संचालन गरिनेछ ।

१२९. न्यूनतम सेवा मापदण्ड तथा राष्ट्रिय चिकित्सा मापदण्ड अनुसारको स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक पूर्वाधार, औषधि, औषधिजन्य सामग्री, औजार तथा उपकरणको यथोचित ब्यवस्था गरिनेछ ।

१३०. सबै नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रममा समावेश गरि बिमा कार्यक्रममा आबद्ध गराउन पहल गरिनेछ ।

१३१. गाउँपालिका भित्रका पाठेघर खस्ने समस्या भएका महिलाहरूको पहिचान गरि उपचारको लागि आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

१३२. स्वास्थ्यमा सर्वव्यापी पहुँचको अबधारणा अनुरूप प्रबर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनस्थापनात्मक सेवालाई एकिकृत रूपमा बिस्तार गरिदै लगिनेछ ।

१३३. आयुर्वेद, प्राकृतिक चिकित्सा, योग तथा होमियोप्याथिक लगायत चिकित्सा प्रणालीलाई एकीकृत रूपमा विकास र बिस्तार गरिनेछ ।

१३४. स्वास्थ्य ब्यबस्थापन सूचना प्रणालीलाई आधुनिकरण, गुणस्तर तथा प्रविधिमैत्री बनाई एकीकृत स्वास्थ्य ब्यबस्थापन प्रणालीको बिकास गरिनेछ ।
१३५. स्वास्थ्य सम्बन्धि सूचनाको हक तथा सेवाग्राहीले उपचार सम्बन्धि जानकारी पाउने हकको प्रत्याभूती गरिनेछ ।
१३६. मानसिक स्वास्थ्य, मुख, आँखा, नाक कान घाँटी तथा महिलाको पाठेघर सम्बन्धि सेवाको उपचार तथा सेवा बिस्तार गरिनेछ ।
१३७. स्वास्थ्य सेवाको सुधार एवं दिगो विकासकालागि मल्लरानी गाउँपालिकामा रहेको स्वास्थ्य शाखा, मातहतका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरु, गाउँघर क्लिनिक, खोप क्लिनिक, महिला स्वास्थ्य सेवा प्रत्याभुत गराई बिषयगत कार्यक्रम एवं संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य एवं समन्वय कायम गर्दै लगिने छ ।
१३८. बाल तथा मातृ शिशु स्वास्थ्य सेवाको निरन्तरता गरी पूर्ण गर्भजाँच तथा संस्थागत प्रसुतीमा बिशेष जोड दिईनेछ ।
१३९. करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुको उचित सम्मान तथा सम्मानजनक पारिश्रमिकको ब्यबस्था गरिने छ ।
१४०. बिद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमको निरन्तरता दिई कुपोषण, रक्त अल्पता तथा परजिवि नियन्त्रण र ब्यक्तिगत सरसफाईमा बिशेष ध्यान दिईने छ ।
१४१. जेष्ठ नागरिकको सम्मानगर्दै जनतासँग स्वास्थ्यकर्मी कार्यक्रम अन्तर्गत घरैमा गई औषधि तथा उपचार कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालनमा ल्याईनेछ ।
१४२. नसर्ने रोग न्यूनीकरण, रोकथाम तथा स्वस्थ जीवनशैली अबलम्बन गर्ने कार्यक्रमलाई यसैबर्ष देखि थालनी गरिनेछ ।
१४३. सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुले स्वास्थ्य क्षेत्रमा पुराउनु भएको योगदानको उच्च कदर गर्दै सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१४४. मल्लरानी गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका गरिब, अति गरिब, अपाङ्ग, असहाय, बिपन्न परिवारका नागरिक, तथा जटिल प्रसव अबस्थाका सुत्केरीहरुलाई बिशिष्टिकृत सेवाकालागि प्रेषण गर्नु परेमा प्रेषण खर्च उपलब्ध गराईने छ । एच.आई.भि. तथा पुःन दोहोरिएका क्षयरोगीहरुलाई पोषण खर्च उपलब्ध गराईने छ ।
१४५. मल्लरानी गाउँपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा मानसिक स्वास्थ्य कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालन तथा औषधि उपचारको ब्यबस्था मिलाईनेछ ।
१४६. स्वास्थ्य सेवाको पहुँच स्थानियतह सम्म बिस्तार गर्न गाउँघर क्लिनिकलाई थप प्रभावकारी बनाउदै भौतिक पुर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
१४७. पूर्ण खोप दिगोपनालाई स्थायित्व कायम गर्न खोप कार्यक्रमलाई बिशेष जोड दिईनेछ । सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई क्रमिक रुपमा किशोर किशोरी यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको बिस्तार गरि सुचिकृत गरिदै लगिनेछ ।

१४८. स्वस्थ र सकारात्मक व्यवहार परिवर्तनका लागि व्यक्ति, परिवार र समाजलाई परिचालन गरि स्वास्थ्य शिक्षा र सूचना प्रवाह गर्दै नसर्ने रोगको उपचारलाई आधारभुत स्वास्थ्य सेवास्तर देखि नै व्यवस्थापन गरिने छ ।
१४९. स्वास्थ्य क्षेत्रको प्रगति एवं उपलब्धिलाई संस्थागत गर्दै थप उपलब्धि हाँसिल गर्न आवश्यक समन्वय, सहकार्य तथा साझदारी गरिनेछ ।
१५०. यस गाउँपालिकामा सेवारत महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुको वृत्ति विकासको लागि महिला स्वयं सेविका कोषको ब्यवस्था गरिने छ ।
१५१. कार्य सम्पादन र मुल्याङ्कनलाई आधार बनाई स्वास्थ्य संस्थामा काम गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारी, म.स्वा.स्व.से, स्वास्थ्य ब्यवस्थापन समितिलाई सम्मान स्वरुप पुरुष्कृत गर्दै लगिने छ । यस्ता कार्यक्रमले गुणस्तरिय सेवा प्रदान गर्न थप हौसला प्रदान गर्नेछ ।
१५२. गाउँपालिका अन्तर्गतका कार्यालय तथा संस्थाहरुमा स्तनपान कक्ष स्थापना गरिनेछ ।
१५३. बिरामीको चापको आधारमा स्वास्थ्य संस्थालाई दिईने अनुदानलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१५४. सबै बिद्यालयहरुमा स्यानटरी प्याड ब्यवस्थापनको लागि क्रमस भेन्डरिड मेसिन तथा इन्सिरेटरको ब्यवस्था गरिनेछ ।
१५५. पोषण मैत्री स्थानीय तह निर्माणको लागि बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१५६. पूर्ण संस्थागत प्रसूती सेवायुक्त वडा तथा पालिका घोषणा कार्यक्रमलाई सुरुवात गरिनेछ ।
१५७. स्वास्थ्य सेवा ऐन जारी गरी आधारभुत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा स्वास्थ्य नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
१५८. सुत्केरी महिला तथा कुपोषित बालबालिकाको गाउँपालिका स्तरिय अनुगमन समिति तथा स्वास्थ्य संस्था मार्फत अनुगमन गरी सुत्केरी आमा भेटघाट तथा पोषण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१५९. बिद्यालय अध्ययन गर्ने बालबालिकाहरुलाई महिनाको १ पटक स्वास्थ्यकर्मीद्वारा सामान्य जाँच तथा स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१६०. विपद तथा अन्य महामारी ब्यवस्थापनका लागि आवश्यक ब्यवस्थापन तथा बृहत स्वास्थ्य सचेतना कार्यक्रम संचालन गरि समुदाय स्तरमा द्रुत प्रतिकार्य टोलिलाई तयारी अबस्थामा राखिनेछ ।
१६१. स्वास्थ्यका लागि खुल्ला व्यामशाला निर्माण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

ख. शिक्षा तर्फ

१६२. प्रारम्भिक बालबिकास शिक्षालाई प्रभावकारी बनाउन बसाइ व्यवस्थापन र सिकाइ कुनालाई क्रमशः व्यवस्थित बनाउदै लगिनेछ ।
१६३. कक्षा १-३ सम्म क्रमशः भुई बसाइ व्यवस्थापन, सिकाइ र कार्यमूलक छापाले सजिएको सिकाइमैत्री कक्षाकोठा बनाउनको लागि पहल गरिनेछ ।
१६४. कक्षाकोठामा हुने सिकाई सहजिकरणलाई व्यवस्थित बनाउन र पढ्ने बानीको विकास गर्न कक्षा ८ र कक्षा १० को परीक्षालाई स्वच्छ र मर्यादित बनाइनेछ ।

१६५. शैक्षिक सत्र २०८१ मा गाउँपालिका स्तरीय कक्षा ८ को (ग्रेड वृद्धि नगरी) उत्तिर्ण प्रतिशत सबैभन्दा राम्रो भएको सामुदायिक विद्यालयका विषयगत शिक्षक र कक्षा ८ मा सबै भन्दा राम्रो ग्रेड ल्याउने विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१६६. सामुदायिक विद्यालयहरूमा बालविकास देखी कक्षा १० सम्म गुणस्तरिय शिक्षाको लागि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
१६७. सामुदायिक विद्यालयहरूमा लामो अवधिसम्म कार्य गरी शारिरीक अशक्तताका कारण सेवा गर्न असक्षम भएका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१६८. विद्यालय अनुगमन र सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाई प्राविधिक सहायता प्रदान गर्न शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई संग समन्वय गरी रोष्टर समूह परिचालन गरिनेछ रोष्टर शिक्षकको सुझावलाई प्र अ बैठकमा समिक्षा गरी क्रमिक सुधार गर्दै लगिनेछ ।
१६९. शैक्षिक सुधारका लागि अभिभावकहरूको भूमिका बढाउन वि व्य स शिक्षक अभिभावक संघ,अभिभावक,शिक्षक र विद्यार्थी विच अन्तरक्रिया कार्यक्रम गर्न विद्यालय संग समन्वय गरिनेछ ।
१७०. विद्यार्थी संख्या बढी भइ सेक्सन सञ्चालन गर्नुपर्ने (शिक्षा नियमावली २०५९ अनुसार न्यून दरबन्दी भएका) विद्यालयलाई निशुल्क शिक्षा प्रदान गर्दै शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन र नियमावली निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१७१. स्थानीय पाठ्यक्रम (आधारभूत तह कक्षा १-८) मल्लरानीको चिनारीलाई निरन्तर रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१७२. गाउँपालिका स्तरिय र जिल्ला स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगितामा विद्यार्थी सहभागिताको लागि विद्यालयको खर्च क्रमशः घटाउदै लग्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१७३. युवा प्रतिभा पहिचान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१७४. मल्लरानी गाउँपालिका भित्र कार्यरत महिला शिक्षक सुत्केरी भएमा प्रशूती स्याहार भत्तालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१७५. गाउँपालिका अनुदान शिक्षक र कर्मचारीहरूलाई पोसाक भत्ता वृद्धि गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१७६. गाउँपालिकाबाट शैक्षिक सुधारको लागि शैक्षिक संस्थाहरूलाई प्रदान गरिदै आएको अनुदानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१७७. विद्यालय भवन तथा पूर्वाधार निर्माणका लागि उच्च प्रभावयुक्त सामुदायिक विकास परियोजना अन्तर्गत संचालन गरिने आयोजनाको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडी बढाईनेछ ।
१७८. कक्षा ८ र १० का विद्यार्थीहरूका लागि अतिरिक्त कक्षा संचालनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१७९. कक्षा १-५ सम्मको पढाईलाई अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन गराउने विद्यालयलाई थप प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

घ. खानेपानी तथा सरसफाई तर्फ

१८०. मल्लरानी गाउँपालिकाबाट संचालित सम्पूर्ण खानेपानी आयोजनाहरूलाई क्रमिक रूपमा सम्पन्न गरी एक घर एक धारा बनाउने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१८१. खानेपानीका मुहानहरुको पहिचान, संरक्षण तथा खानेपानीको शुद्धता मापन गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
१८२. खानेपानी आपूर्तिलाई सहज र प्रभावकारी बनाउन पालिका स्थित ठूला खानेपानी उपभोक्ता तथा सरसफाई समिति संग अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
१८३. गाउँपालिकामा सञ्चालित लिफ्ट खानेपानी प्रयोग गर्ने उपभोक्ताहरुको ५० प्रतिशत विद्युत महशुलमा हुने छुटको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ।
१८४. उपभोक्ताहरुबाट लिने लिफ्ट खानेपानीको महशुलमा एकरूपता कायम गर्न सम्बन्धित खानेपानी उपभोक्ता समितिसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।

ड. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण तर्फ

१८५. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति र कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकता दिँदै पछाडी परेका वर्ग, क्षेत्र, जातजातीको सामाजिक, सास्कृतिक, आर्थिक विकास र समावेशीकरणमा प्रत्यक्ष लाभ हुने र हानिकारक मूल्यमान्यता कम गर्न सहयोग पुग्ने योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गरिनेछ।
१८६. लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गर्दै पछाडी परेका वर्ग तथा समुदाय, दलित, आदिवासी जनजाती, पिछडिएका वर्ग, अपांगता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकलाई राज्यको सबै निकायमा समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागी हुने हकको प्रत्याभूती हुने गरी कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।
१८७. आर्थिक समृद्धि र दिगो विकासका लागि समान अग्रसरता र नेतृत्वदायी भुमिका स्थापित गर्दै श्रोत साधन, अवसर, लाभमा महिलाको समान पहुँच स्थापित गर्न सक्ने लक्षित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१८८. लक्षित वर्गलाई फाइदा पुग्ने गरी सीप तथा क्षमता विकास तालिम संचालन गरी गाउँपालिका क्षेत्रमा उपलब्ध रोजगारीका अवसरहरुको उपयोगका लागि सक्षम बनाउने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
१८९. ज्येष्ठ नागरीकलाई सम्मान गर्ने किसिमका कार्यक्रमहरु तथा स्वास्थ्य सुरक्षा अन्तर्गत निशुल्क आखा उपचार कार्यक्रम संचालनलाई निरन्तरता दिईनेछ।
१९०. बालबालिका स्याहार केन्द्र, ज्येष्ठ नागरिक आश्रय केन्द्र र अशक्त स्याहार केन्द्र जस्ता मानवीय सेवामा खटिने संघ, संस्थाहरुको व्यवस्थापन खर्च मा आवश्यकताको आधारमा सहयोग गरिनेछ।
१९१. अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरणका लागि लक्षित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। पालिका क्षेत्रभित्रका भौतिक संरचना यातायात सेवा सुविधा, साधन श्रोत, सुचना तथा संचार प्रविधिलाई अपाङ्गमैत्री बनाउने नीति लिईनेछ। सबै प्रकारका फरक क्षमता भएका ब्याक्तिहरुको सहज जीवनयापनको लागी पुनःस्थापना स्वास्थ्योपचार र सहायक सामाग्रीहरुको व्यवस्था गर्न सरोकारवाला निकाय संग सहकार्य गरिनेछ।

१९२. लक्षितवर्ग सँग सम्बन्धित गरिएका सन्धि, महासन्धिका पालना गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय दिवसहरूलाई प्रभावकारी रूपमा मनाइनेछ।
१९३. बालबालिकाको सर्वाङ्गिक विकासका लागि बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धती अनुरूप विद्यालय, वडा तथा पालिका स्तरमा बालबालिका विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसा, शोषण न्यूनिकरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ र किशोरीहरूको आत्मवल बढाउन र सुरक्षा क्षमता वृद्धि गर्न आत्मरक्षा तालिम संचालन गरिनेछ।
१९४. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पहिचान र अधिकारलाई सुनिश्चित गर्दै अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१९५. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका बालबालिका र महिलामाथि हुने लैङ्गिक हिंसाको हालको अवस्था बारे पहिचान गर्न अध्ययन तथा विश्लेषण गरी प्रतिवेदन र स्थितीपत्र तयारी कार्यलाई अगाडी बढाइनेछ।
१९६. लक्षितवर्ग सँग सम्बन्धित वडा तथा पालिका स्तरिय सञ्जाल समिति गठन तथा परिचालन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१९७. हिंसा पिडित महिला तथा किशोरीका लागि अल्पकालिन सेवा केन्द्र संचालन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ साथै, मनोसामाजिक परामर्शका लागि मनोविमर्शकर्ताको व्यवस्था गरिनेछ।
१९८. सामाजिक कुरिती, कुँसस्कार, जातीय भेदभाव, लैङ्गिक हिंसा न्यूनिकरण, लागू औषध दुर्व्यसन तथा आत्महत्या निरुत्साहन सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१९९. योजना तथा कार्यक्रमहरूमा वजेट विनियोजन गर्दा लैङ्गिक मैत्री बजेट निर्माण लाई प्राथमिकतामा राखी निरन्तरता दिइनेछ।
२००. दलित सशक्तिकरण ऐन निर्माण गरिनेछ।
२०१. प्रत्येक वर्ष लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण परीक्षण कार्यलाई नियमित गरिनेछ।
२०२. निर्माणाधिन जेष्ठ नागरिक मिलनकेन्द्र भवनलाई सम्पन्न गरी संचालनमा ल्याइनेछ।

पूर्वाधार विकास

क. सडक तथा पूल तर्फ

२०३. मल्लरानी गाउँपालिकाको यातायात गुरु योजना निर्माण गरी सडकहरूको प्राथमिकिकरण गर्ने र सोही आधारमा सडकको स्तरोन्नति गर्दै लगिनेछ ।
२०४. यातायात गुरु योजनाले पहिलो प्राथमिकतामा राखेको वा नियमित सार्वजनिक सवारी साधन चल्ने सडकहरूमा आर्थिक वर्षको ३ महिना श्रावण देखि अशोज सम्म सडक मर्मत सम्भारकर्ता (लेन्थ वर्कर) को व्यवस्था गरी सडक मर्मत कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२०५. All Weather Road को रूपमा छनौट भई कार्य प्रारम्भ भएका सडकहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२०६. नयाँ ट्रायाक खोल्ने कार्यलाई न्यूनिकरण गर्दै सडक स्तरोन्नति गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई सडक निर्माणको मापदण्ड निर्धारण गरिनेछ।

२०७. पालिका स्तरमा निर्माण हुने झोलुगे पुल / ट्रस पुल गैर सरकारी संस्था / निजि क्षेत्रसंगको सहकार्यमा निर्माण गरिनेछ ।
२०८. संघीय सरकार र लुम्बिनी प्रदेश सरकारसंगको साझेदारीमा विभिन्न सडक स्तरोन्नती गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२०९. स्तरोन्नति भएका सडकहरू प्राथमिकताका आधारमा क्रमश कालोपत्रे गरिनेछ ।
२१०. निर्माण कार्यमा गुणस्तर कायम गर्न अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनका पूर्वाधारका योजना र कार्यक्रमहरूमा संचालन गर्नु पूर्व, संचालन हुँदै गर्दा र सम्पन्न भए पश्चात तीन चरणको अनुगमन गरीनेछ ।
२११. गाउँपालिकामा सञ्चालित योजना लाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न र वर्षातको समयमा निरन्तर सडक सञ्चालन गर्न व्याकहो लोडरको परिचालन गरिनेछ ।
२१२. गाउँपालिकाबाट वडा तहमा संचालन गरिने साना पूर्वाधारका योजनाहरूमा लागत अनुमानका आधारमा योजना छनौट गर्ने परिपाटीको विकास गरिनेछ ।

ख. उर्जा तर्फ

२१३. पालिकाको बजार क्षेत्र तथा पर्यटकीय स्थलहरूमा सौर्य सडक बत्ती जडान गरिनेछ साथै, मर्मत कार्यलाई समेत निरन्तरता दिइनेछ ।
२१४. उज्यालो मल्लरानी कार्यक्रम अनुसार विद्युतको पहुँच नपुगेका स्थानहरूमा विद्युत विस्तार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२१५. घर भित्रको धुँवा रहित स्थानीय तह निर्माणको लागि लागत साँझेदारीमा बायुपंखी चुलो वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

ग. भवन तथा शहरी विकास

२१६. नयाँ निर्माण गरिने योजनाहरूलाई लैङ्गिकमैत्री बनाइनेछ ।
२१७. खलंगा बजार क्षेत्रलाई Green City को रूपमा पहिचान दिलाउन सबै घरहरूको बाहिरी भागमा हरियो रंग लगाउन र बजारको सौन्दर्य बढाउन एक घर एक फुलको गमला राख्न स्थानीयलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२१८. स्थानीय बजार क्षेत्र भित्र पार्किङको व्यवस्था गरी जथाभावि सडकमा सवारी साधन रोक्ने कार्यलाई निषेध गरिनेछ । बजार क्षेत्रभित्र जथाभावि सडक अवरोध हुने गरी निर्माण भएका टहरा पशुचौपाया तथा निर्माण सामग्री राख्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्न कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
२१९. निर्माण भैसकेका घरहरूको अनिवार्य अभिलेखिकरण गर्ने र नयाँ घर निर्माण गर्दा नक्शा पास गर्ने व्यवस्थाको थालनी गरिनेछ ।
२२०. विपन्न नागरिकहरूको सुरक्षित आवास निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२२१. संघीय सरकारसँगको सहकार्यमा विद्यालय भवन निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

घ. संचार

२२२. जनता सु-सुचित हुन पाउने सूचनाको हकको प्रत्याभूति गर्न कार्यालयबाट सम्पादित कार्यक्रमहरूको सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परिक्षण, चौमासिक सार्वजनिकरण गर्ने कार्यलाई मिडिया सहकार्य गरि सूचना प्रवाह गरिनेछ ।
२२३. गाउँपालिकाबाट प्रकाशन हुने सूचनाहरू स्थानीय संचार माध्यमबाट प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने नीति लिईनेछ ।
२२४. मोबाइल नेटवर्कको समस्या भएको स्थानहरूमा नेपाल टेलिकमसंगको समन्वय तथा सहकार्यमा टावर निर्माणको लागि पहल गरिनेछ ।
२२५. मल्लरानी पर्यटकीय क्षेत्रलाई फ्रि वाईफाई जोन बनाउनको लागि पहल गरिनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास

क. मानव संसाधन विकास संस्थागत क्षमता विकास

२२६. मल्लरानी गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजनाको आधारमा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गर्नुको साथै कार्यक्षमता र कार्यकुशलताका आधारमा प्रोत्साहन तथा पुरस्कृत गरिनेछ । गाउँपालिका अध्यक्षले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसँग र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले शाखा प्रमुखसँग र वडा सचिवसँग कार्यसम्पादन सम्झौता गरी कार्य सम्पादनलाई व्यवस्थित बनाईनेछ ।
२२७. गाउँपालिका तथा अन्य निकायबाट सञ्चालन भएका योजना तथा कार्यक्रमहरू र वितरण अनुदानको अभिलेखिकरण तथा POST EVALUATION अनिवार्य गरि स्वेत पत्र जारी गरिनेछ ।
२२८. वित्तीय अनुशासन र सार्वजनिक जवाफदेहिता कायम गर्न र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा थप प्रभावकारी बनाउन यस सम्बन्धि विभिन्न कानून, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड र दस्तावेजहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । यस कार्यका लागि सरोकारवालाहरू सँग समन्वय गरी प्राविधिक सहायता लिईनेछ ।
२२९. वडा तथा गाउँपालिका स्तरीय दश लाख भन्दा माथिका भौतिक पूर्वाधार लगायत विकास निर्माणका कार्यहरू सार्वजनिक खरिद ऐन नियमावली बमोजिम सार्वजनिक सूचना आव्हान गरी खुला प्रतिस्पर्धा वा उपभोक्ता समिति मार्फत गर्ने गरी अगाडी बढाइनेछ । यस्तो सूचना आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को प्रथम चौमासिक भित्र प्रकाशन गर्ने गरी तय गरिने छ ।
२३०. पालिकाभित्र संचालन तथा व्यवस्थापन हुने भौतिक पूर्वाधार विकासका योजनाहरूमा गुणस्तरीयता र लागत प्रभावकारिता कायम गर्न र त्यस्ता योजनाको अन्तिम किस्ता भुक्तानी गर्दा अनुगमन, प्रतिवेदन र सार्वजनिक सुनुवाई तथा सामाजिक परिक्षण गराइनेछ ।
२३१. संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट छनौट संचालन र व्यवस्थापन भएका योजनामा दोहोरोपना आउन नदिने गरी योजना छनौट गरिनेछ, साथै यस्ता योजनाहरू तोकिएको

- समयभित्र तोकिएको गुणस्तर परिमाण र लागतमा संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाबाट उचित समन्वयात्मक कार्य गरिनेछ ।
२३२. गाउँपालिकामा संचालन हुने कार्यक्रमलाई अझ प्रभावकारी, पारदर्शी बनाउन सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परिक्षण, प्रगति समिक्षा, समन्वय बैठक जस्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
  २३३. गाउँपालिकाको बेरूजुहरूको अभिलेखीकरण तथा सम्परिक्षण गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिँदै शुन्य बेरूजु कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
  २३४. सेवा प्रदायक र सेवा ग्राही विचको अन्तर कम गर्नको लागि नागरिक सन्तुष्टी सर्वेक्षण गरिनेछ ।
  २३५. सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन एकिकृत घुम्ती शिविर सञ्चालन गरि मानव स्वास्थ्य शिविर, पशु स्वास्थ्य शिविर, राजश्व संकलन, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता परिचय पत्र वितरणका लागि बस्तिस्तरबाट सेवा प्रदान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
  २३६. खरिद योजना अनुसार वार्षिक खरिद गरिने खरिद एकद्वार प्रणाली मार्फत गरिनेछ ।
  २३७. गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेको सम्पती व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) लाई थप व्यवस्थित गरिनेछ र गाउँपालिकामा रहेका सार्वजनिक सम्पतीहरूको खोजि गरी संरक्षण गरिनेछ ।
  २३८. प्रत्येक आ.ब. को चौमासिकमा हुने सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रममा नागरिक सन्तुष्टी सर्वेक्षणबाट आएका सल्लाह र गुनासोलाई तत्काल सञ्चार माध्यम रेडियो कार्यक्रम मार्फत निराकरण गरिनेछ ।
  २३९. टोल विकास संस्था मार्फत आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ ।
  २४०. गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरूमा राखिएको नागरिक वडापत्रलाई अद्यावधिक तथा व्यवस्थित गरिनेछ ।
  २४१. गाउँपालिकाबाट स्थापनाकाल देखी निर्माण गरिएका ऐन, कार्यविधि, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड र अन्य दस्तावेजलाई समयानुकूल परिमार्जन गर्न र कानून संग्रह प्रकाशन गर्न भाद्र महिनालाई कानून निर्माण तथा प्रकाशन महिनाको रूपमा मनाईनेछ ।

ख. सूचना प्रविधि तर्फ

२४२. विभिन्न कार्यालयहरू र मुख्य सार्वजनिक स्थल तथा गाउँपालिका प्रवेश गर्ने मुख्य नाकाहरूमा CCTV जडान गरी सुरक्षा निगरानी गर्ने व्यवस्थालाई थप मजबुद गरिनेछ ।
२४३. गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था, आधारभूत र माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा सञ्चालनमा रहेको विधुतीय हाजिरी प्रणालीलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ र जडान गर्न बाँकी रहेका प्राथमिक तहका विद्यालयमा विस्तार गरिनेछ, हाजिरीको नियमन गाउँपालिकाबाट गरिनेछ ।
२४४. नियमित सेवा प्रवाहमा सहजता ल्याउन सूचना प्रविधि संग सम्बन्धित सामग्री तथा उपकरणको बैकल्पिक व्यवस्था गरिनेछ ।

ग. राजस्व तर्फः

२४५. डिजिटल कर प्रणाली लागू गर्न अनलाई कर दाखिला प्रक्रियाको सुरुवात गरिनेछ।
२४६. समयमै कर तिर्ने करदातालाई दिइदै आएको कर छुटको व्यवस्थालाई निरन्तरता र नियमित तथा बढी कर तिर्ने करदातालाई पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
२४७. गाउँपालिकाले संविधान तथा कानून बमोजिम असुल गर्ने राजस्व (कर तथा गैरकर) प्रशासनलाई न्यायोचित, पारदर्शी र वैज्ञानिक बनाउन आवश्यक प्रबन्ध मिलाइनेछ।
२४८. करदातालाई कर प्रणालीमा स्वेच्छिक रूपमा सहभागि गराउन समग्र राजस्व प्रणालीलाई करदातामैत्री बनाइनेछ।
२४९. आधारभुत वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति र गुणस्तर कायम गर्न नियमित रूपमा बजार अनुगमन गर्ने र त्यस्तो अनुगमनमा उपभोक्ताहरूलाई समेत संलग्न गराइनेछ।

घ. सहकार्य र समन्वयः

२५०. नवीनतम विकासका सिकाइहरू आदान प्रदानको लागि अन्तर स्थानीय तहको सहकार्य र समन्वयलाई प्रगाढ गराउन अन्तरक्रिया, छलफल, भ्रमण कार्य गरिनेछ।
२५१. गाउँपालिकाबाट संचालन भएका ठूला योजनाहरूको अनुगमनमा जिल्ला समन्वय समिति र पत्रकारहरूलाई समेत सहभागि गराइ पृष्ठपोषण लिने र समन्वयको कार्यलाई अधी वढाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

ङ. न्यायिक समितिः

२५२. गाउँबासीको न्यायमा पहुँच स्थापित गर्न सहज कानुनी उपचारको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ।
२५३. न्यायिक समिति र मातहतका मेलमिलाप कर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै अनुभवको आदान प्रदान गरी न्याय सम्पादनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन जोड दिइनेछ।
२५४. गाउँपालिकाका सबै वडा र मेलमिलाप केन्द्रबाट विवादलाई समाधान गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ।
२५५. गाउँपालिकाको मेलमिलाप कक्षबाट न्याय निरूपण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२५६. गाउँपालिका भित्र रहेका न्यायसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरू संग अन्तरक्रिया, छलफल कार्य गरिनेछ।
२५७. गाउँपालिकाका सबै वडाका मेलमिलाप कर्ताहरूको अनुभव तथा सिकाई आदान प्रदानका लागि प्रत्येक ३/३ महिनामा अन्तरक्रिया गरिनेछ।
२५८. न्याय सम्पादनलाई बस्ति स्तर सम्म पुऱ्याउन वडास्तरमा अभिमूखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
२५९. जिल्ला भित्रका सबै पालिकाले संचालन गरेको न्यायिक कार्यको सिकाई आदान प्रदान गर्ने उद्देश्यले जिल्ला स्तरिय कार्यक्रम संचालन लाई निरन्तरता दिइनेछ।
२६०. गाउँपालिका भित्रका प्रत्येक वडाहरूमा मेलमिलापकक्ष निर्माण गरी न्याय निरूपण गरिनेछ।

२६१. न्यायिक समितिमा प्राप्त उजुरीहरूलाई मेलमिलापकै माध्यमबाट निरूपण गर्न प्राथमिकता दिइनेछ।

वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

क. वन

२६२. जलवायु परिवर्तनको कारण बढ्दो तापक्रमको प्रभावलाई मध्यनजर गरी हरेक वडामा बढी अक्सिजन उत्सर्जन गर्ने र तापक्रम घटाउने प्रकृतिका रुखहरू वृद्धि गर्न वृक्षारोपण कार्यक्रम गरिनेछ।
२६३. सामुदायिक वनहरूसंग सहकार्य गरी भुगोल सुहाउँदो र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने बोट विरुवा समावेश गरी वृक्षारोपण गरिने छ।
२६४. आगलागिका कारण भईरहेको वन विनास नियन्त्रण गर्न जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुरक्षा निकायहरू, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, संचार माध्यमहरू र समुदायको सहकार्यमा सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
२६५. सामुदायिक वनहरूलाई उत्पादनमा जोडी उत्पादित जडिवुटीको संकलन, विक्रि वितरण र निकासीको व्यवस्थापनद्वारा आन्तरिक आम्दानी वृद्धिमा जोड दिइनेछ।
२६६. मुख्य सडकको छेउछाउ तथा पहिरो गएका क्षेत्रमा वायो इन्जिनियरिङ्ग गरी वातावरण अनुकूल पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ।

ख. जलाधार संरक्षण

२६७. जलाधार क्षेत्रको संरक्षणका लागि गाउँपालिकाका सबै जनप्रतिनिधिहरूको सहभागीतामा श्रमदान गरी एक वडा एक रिचार्ज पोखरी निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ। साथै एक गाउँ एक रिचार्ज पोखरी निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।
२६८. जलवायु परिवर्तनको कारण खानेपानीका मुहान सुक्दै जाने समस्या न्यूनिकरण गर्न पानीका मुहान संरक्षण गर्ने कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

ग. जलवायु परिवर्तन

२६९. विकास योजना संचालन गर्दा अवस्था पहिचान गरि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनका अभ्यासहरूलाई संस्थागत गरिनेछ।
२७०. स्थानीय स्तरमा रहेका पानीका मुहान संरक्षण गरी जलवायु परिवर्तनबाट हुने प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्न सहयोग पुग्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
२७१. वातावरणमैत्री विकास पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ।

घ. फोहोरमैला व्यवस्थापन:

२७२. गाउँपालिकाका बजार क्षेत्र, सार्वजनिक स्थल र स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट उत्पादन हुने फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई यसै आर्थिक वर्ष देखि सुरुवात गरिनेछ।

२७३. बजार क्षेत्रमा घरवाट निस्कने कुहिने फोहोरमैलालाई व्यवस्थापन गर्न स्थानीय समुदायसंगको लागत साझेदारीमा प्राङ्गारिक मलको रूपमा परिणत गरि "फोहोरबाट मोहोर" कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
२७४. गुट्खा तथा सुर्तिजन्य पदार्थबाट हुने फोहोरलाई व्यवस्थापनको लागि आवश्यक सचेतनामुलक तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

ड. प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् व्यवस्थापन:

२७५. विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी गराउन स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति र समुदाय स्तरमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
२७६. विपद् पूर्वतयारीको लागि गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा विपद् व्यवस्थापन योजनालाई पूर्ण कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ। उद्धारमा प्रयोग हुने आवश्यक सामाग्रीको भण्डारण, उद्धारका लागि पहिचान भएका खुला क्षेत्रहरुमा खानेपानी, शौचालय लगायत अन्य पूर्वाधारको व्यवस्थापन गरिनेछ।
२७७. विपद्को समयमा उद्धार कार्यको सहजताको लागि एक वडा एक हेलिप्याड कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ।
२७८. आगलागी नियन्त्रणको लागि अन्तरस्थानीय तह सहकार्यमा वारुणयन्त्र परिचालन गर्न आवश्यक समन्वय गरिनेछ।
२७९. पहिरो गएका क्षेत्र र भूक्षय हुनसक्ने सम्भावित क्षेत्रको पहिचान गरी रोकथामका लागि व्यापक रूपमा वृक्षारोपण गर्ने कार्यलाई अभियानका रूपमा संचालन गरिनेछ।

गाउँसभाका सदस्य ज्यूहरु,

अन्त्यमा मल्लरानी गाउँपालिकालाई जनचाहना अनुरूपका विकासका गतिविधि संचालन गर्न जोड दिईनेछ। गाउँपालिकावाट प्रदान गरिने सेवालालाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाई चुस्त र पारदर्शि ढङ्गले सेवा प्रदान गरिनेछ। आम गाउँवासिका गुनासाहरुलाई यथासम्भव सम्बोधन गरिनेछ। साथै गाउँपालिकाले प्रस्तुत गरेको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहयोग पुर्याउन नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, आम मल्लरानी वासी, विकास साझेदार, निजि क्षेत्र, सहकारी संस्था, गैर सरकारी संस्था, संचार जगत, कर्मचारी वर्गहरुमा हार्दिक अपिल गर्दछु। नीति कार्यक्रम तर्जुमामा महत्वपूर्ण सल्लाह सुझाव तथा सहयोग पुर्याउने सबै जनप्रतिनिधि ज्यूहरु, सम्पूर्ण राजनैतिक दलहरु, सरोकारवालाहरु र मल्लरानी गाउँपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरुलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दै प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सम्पूर्ण पक्षको साथ र सहयोग प्राप्त हुनेमा विश्वास व्यक्त गर्दछु।

धन्यवाद।

कृष्ण बहादुर खड्का
अध्यक्ष